

Medijski prikaz serijskih ubojica temeljen u Netflixovim serijama

Lakošeljac, Deniz

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:994144>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kulturalne studije

Deniz Lakošeljac
**“Medijski prikaz serijskih ubojica temeljen u
Netflixovim serijama”**
ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kulturalne studije

Deniz Lakošeljac

0269137689

“Medijski prikaz serijskih ubojica temeljen u Netflixovim
serijama”

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij kulturologije

Mentor: dr. sc. Boris Ružić

Rijeka, 31.8.2023.

SAŽETAK

Adaptacija medijskih predložaka o serijskim ubojicama značajan je aspekt popularne kulture i mainstream medija. Ovaj rad zadire u kompleksnu međuigru koja se fokusira na prikazivanje serijskih ubojica na Netflix streaming platformi unutar popularne kulture. Rad istražuje kako se prikaz serijskih ubojica u Netflixovim serijama podudara s društvenim i kulturnim fascinacijama. Metodologija korištena u ovom radu temelji se na literaturi, radovima, člancima i analizi serija. Teme koje se prvobitno analiziraju u radu odnose se na povijesne i psihološke pozadine serijskih ubojica, a to su definiranje serijskog ubojice, tko su serijski ubojice, serijski ubojice unutar popularne kulture Ted Bundy, Jeffrey Dahmer i Richard Ramirez. Drugi dio rada bavi se temama medijskog prikaza i kritičkog osvrtu serijskih ubojica, utjecaja ideologije, popularizacija serijskih ubojica, uvod o kriminalističkim dokumentarcima, te za kraj kritička analiza Netflixovih serija o Ted Bundyju, Jeffreyju Dahmeru i Richard Ramirez. Pomoću analize literature i brojnih tekstova, te analiza vizualnog sadržaja (serija) na Netflix streaming platformi. Radom je iskazano kako su serijski ubojice postali fenomen popularne kulture koji su u današnje vrijeme sve više popularizirani. Ukazuje na problematiku popularizacije i favoriziranja sadržaja koji nadilazi granice morala i zabave u Netflixovim serijama. Time rad pruža sažeti pregled višestrukog odnosa između serijskih ubojica, popularne kulture, Netflix i predrasuda.

Ključne riječi: medijska reprezentacija, popularizacija, popularna kultura, favoriziranje, serijski ubojica

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DEFINIRANJE SERIJSKOG UBOJICE	2
2.1. Tko su serijski ubojice	3
3. SERIJSKI UBOJICE UNUTAR POPULARNE KULTURE.....	3
3.1. Ted Bundy	5
3.2. Jeffrey Dahmer	6
3.3. Richard Ramirez	6
4. MEDIJSKA REPREZENTACIJA.....	8
4.1. Utjecaj ideologije.....	9
4.2. Popularizacija serijskih ubojica	10
5. UVOD U KRIMINALISTIČKE DOKUMENTARCE O ISTINITIM ZLOČINIMA	12
5.1. Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes (2019).....	13
5.2. Monster: The Jeffrey Dahmer Story (2022)	15
5.3. Night Stalker: The Hunt For a Serial Killer (2021).....	16
5.4. Favoriziranje serijskih ubojica.....	16
6. KRITIČKI OSVRT	17
7. ZAKLJUČAK.....	20
8. LITERATURA	21
9. IZVORI.....	22

1. UVOD

Serijska ubojstva uvelike su obilježila modernu i suvremenu kulturu, zbog čega dolazi do brojnih istraživanja unutar popularne kulture koji tematiziraju i ističu uzroke i posljedice popularizacije serijskih ubojica. Upravo je to razlog zbog kojeg dolazi do objave bezbroj knjiga, televizijskih serija i filmova. Time se informira i intrigira publiku različitim medijskim platformama kako bi se prikazali stravični zločini koji su počinjeni od strane serijskih ubojica. Streaming platforme kao što je Netflix odigrale su važnu ulogu u formiranju načina na koji publika konzumira emitirani sadržaj o serijskim ubojicama. Velikim globalnim rasponom i raznolikim izbornikom sadržaja Netflix je postao jedan od vodećih platforma za širenje takvih priča. Znajući da su zločini koje su protagonisti serija počinili užasni, društvo ima takvu tendenciju da optuženika preobražava u svijet popularnih osoba gdje dolazi do favoriziranja serijskih ubojica. Mediji su ponajviše odgovorni za popularnost serijskih ubojica, te se ovaj rad osvrće na reprezentaciju serijskih ubojica u medijima te kakav utjecaj ima na gledatelje. Ovaj rad osvrnut će se na psihološku pozadinu serijskih ubojica, definiranje serijskog ubojice i na Netflixovu reprezentaciju na primjeru serija o poznatim ubojicama Ted Bundy, Jeffrey Dahmer i Richard Ramirez. Pomoću literature, članaka i kritičkih analiza ostalih akademika ukazat će se na kompleksnost poimanja i prikaza serijskih ubojica. Sama teza rada odnosi na medijski prikaz navedenih serijskih ubojica temeljen u Netflixovim serijama i zašto publika popularizira i favorizira takvu vrstu sadržaja.

2. DEFINIRANJE SERIJSKOG UBOJICE

Prije same analize medijskog sadržaja serija potrebno je prvo približiti i pojasniti kompleksnost definiranja pojma serijskog ubojice, prikazati čitatelju psihološku pozadinu serijskih ubojica i stravično počinjene zločine. Serijski ubojice drukčiji su od uobičajenih ubojica. Oni ubijaju velik broj ljudi u određenom vremenskom periodu, a žrtve na koje ciljaju potpuni su im stranci. Također između svakog ubojstva postoji određen period hlađenja. Prema definiciji FBI-a “serijski ubojica je osoba koja je ubila najmanje troje ljudi, ma da u tu kategoriju spadaju i počinitelji koji su zaustavljeni u počinjenju ubojstva prije nego što su dostigli broj do tri žrtve” (Philbin, 2009: 4). Stručnjaci smatraju da je niz serijskih ubijanja zapravo vrsta ovisnosti. Ubojice nakon što počine prvo ubojstvo, dolazi do intenzivne ovisnosti koja započinje ciklus seksualnih fantazija koje potiču traganje za žrtvama, što ujedno dovodi do okrutnog ubijanja, nakon kojeg ubojica uzima određeni period mirovanja i povratak u normalnu rutinu i život. Kada ubojica jednom krene s ubijanjem rijetko kada stane u svom pohodu (Vronsky, 2004: 10,11). Philbin piše kako “neki liječnici smatraju da je razlog takvih djela posljedica traume mozga, gdje se nakon određene ozljede glave kod osobe javlja interes za ubijanje”. S druge strane psihijatri i liječnici pretpostavljaju da je razlog počinjenja takvih djela genetski predodređena, dolazi do “aberacija i stavlja ljude na krivi put, put ubojstva” (Philbin, 2009: 4). Također razmatra se i činjenica da se takvo ponašanje može pojaviti nakon traumatičnog iskustva osobe u ranijem stadiju života. Nekolicini psihijatra zapravo nije jasno što točno osobu tjera da ubija ljude, ne postoji definitivan odgovor zašto netko postaje serijski ubojica. Ali ipak, većina liječnika tvrdi da su serijski ubojice predodređene da ubijaju u samom djetinjstvu. Tu činjenicu također potvrđuju kriminalistički istražitelji koji su u direktnom doticaju sa zločinima i samim izrazom serijski ubojice koji se rabi od 1970-ih (Philbin, 2009: 5). Ted Bundy je prvi ubojica koji je zapravo dao definiciju postmodernog uzora serijskog ubojice. Njega su 1977. godine povezali s ubojstvima sedamnaest mladih žena, a velik pažnju javnosti pridobio je nakon što je dva puta pobjegao policiji gdje je u bijegu počinio još tri ubojstva na Floridi (Vronsky, 2004: 3). Da bi razumjeli zašto serijski ubojice postoje potrebno je prvo prihvatiti postojanje nesvjesnog uma, unutar kojeg se stvari stalno događaju i čija je sposobnost da kontrolira ponašanje osobe. Dijete koje je zlostavljano u ranoj dobi, većinom od strane roditelja, prezir i užas koji osjećaju tijekom tog perioda nesvjesno potiskuje. Samim time pokušava pronaći način da se nosi s takvim uznemirujućim osjećajima koji izvire iz tih negativnih iskustva. Dijete se osjeća bezvrijedno i težina stresa kojoj su izloženi velikih je razmjera koji ostavljaju velik posljedice. Upravo u nesvjesnom umu dijete formira osjećaj ugroženosti i time počinje

artikulirati fantazije koje će moći kontrolirati i nositi se s onim što mu se dešava. Time počinje pokazivati dominantne crte i bijes nad životinjama i općenito situacijama u životu, što se u odrasloj dobi odražava kroz intenzivan seksualni nagon i želja za zlostavljanje žena, muškaraca ili djece (Philbin, 2009: 5). Serijski ubojice prelaze iz manjih zadovoljstva prema većim, a to je u ovom slučaju ubijanje ljudi. Philbin smatra da su “serijski ubojice nesvjesno bijesne na ljude zbog vlastitog djetinjstva te da ubijaju kako bi privremeno ublažile taj teror” (2009: 6). Zbog toga se postavlja pitanje kojoj dobi, spolu i rasi odgovara profil serijskog ubojice.

2.1. Tko su serijski ubojice

Statistika prikazuje, kako su oni detektirani serijski ubojice zapravo bijeli muškarci čija je inteligencija iznadprosječna. Većina ubojica s prvim ubojstvima kreće u svojim dvadesetima ili tridesetima. Postoje i slučajevi gdje su ubojice krenuli ubijati od svoje desete godine na dalje. Najmlađi serijski ubojica je Mary Bell iz Engleske koja je sa svega jedanaeste godina ubila dva dječaka. Serijski ubojica je „osoba koja je počinila više od jednog ubojstva u različitim prilikama“ (Vronsky, 2004: 8). U nekim slučajevima serijskih ubojice djeluju u timovima po dvoje, kao muž i žena ili dečko i djevojka. Između ostalog postoje serijski ubojice koji djeluju u skupinama. U Sjedinjenim Državama je najveća stopa serijskih ubojica, većinom su bijeli muškarci, ali postoje i slučajevi serijskih ubojstva gdje su osuđeni Afroamerikanci i Hispanoamerikanci. Također, više je muških serijskih ubojica nego ženskih, ali svaki od njih ima određeni razlog počinjenja kaznenog djela. Kao što je navedeno većinom to bude “razlog zaludnoga osjećaja dominacije i osjećaj svemoći kako bi uspostavili vlastitu superiornost” (Philbin, 2009: 7). Što se žrtava tiče najučestaliji inicijator serijskih ubojstva je osjećaj seksualne kontrole i dominacije napadača nad žrtvama. U većini slučajeva žrtve su silovane prije ili poslije ubojstva, a neki serijski ubojice muče i komadaju vlastite žrtve. Drugi razlozi koji mogu voditi do serijskih ubojstva navodi Vronsky “su financijski, ritualni, politički, društveni, moralni, osjećaj pozornosti i suosjećanja” (2004: 9). Oni su egoistične osobe koje duboko u sebi žude za time da budu prepoznati za vlastita zločinačka djela, što se upravo dogodilo unutar popularne kulture sa serijskim ubojicama kao što su Ted Bundy, Jeffrey Dahmer i Richard Ramirez.

3. SERIJSKI UBOJICE UNUTAR POPULARNE KULTURE

Velika stopa serijskih ubojstava dešava se u Sjevernoj Americi čiji se rast nastavlja od 1960-ih. Mediji za takav porast ubojstava koriste izraz “epidemija” zbog toga što su serijska ubojstva

postala dio američkog fenomena koji je posve neočekivano u porastu. Schlesinger napominje kako su Sjedinjene Države proizvele “75 posto serijskih ubojica zbog čega se pribojava utjecaja američke kulture na ostale zemlje...proširenja bolesti serijskih ubojstva ” (2001: 294). Pravo pitanje koje se postavlja je to koji je razlog stope povećanja ubojstva. Nakon što je FBI proveo istraživanje došli su do zaključka kako se kroz proteklih 40 godina smanjila brojka razriješenih ubojstva, s druge strane dolazi do drastičnog porasta broja ubojstava nepoznatih motiva. S vremenom i razvojem tehnologije tehnike rješavanja zločina postale su naprednije i sam način rada policije poboljšao se, srodno tome došlo je do veće stope rješavanja ubojstva (Schlesinger, 2001: 294). Nije se samo razvojem tehnologije poboljšao kriminalistički sustav razrješavanja zločina, već dolazi do industrijskog rasta unutar popularne kulture. Popularna kultura je “generalno kultura koja je široko prihvaćena ili konzumirana unutar društva u danom vremenskom periodu, karakteristična je zbog masovne privlačnosti i brzog širenja kroz različite oblike medija i komunikacije zbog čega utječe na vrijednosti i interese društva ili pojedinaca”.¹ Samim time može se uvidjeti koliko serijska ubojstva imaju utjecaj ne samo na žrtve i njihove obitelji, već utječe na cijelu zajednicu čak i državu, ako su slučajevi od velikog značaja. Upravo zbog toga mediji osvrću pozornost na takve slučajeve zbog čega daju dojam da je stopa kriminala česta i u porastu. Važno je naglasiti kako je i sam medijski sadržaj bitno kritički sagledati i propitati. Zbog toga se koriste “neizravni izvori podataka, s inherentnim problemima, kako bi se mogli razumjeti kaznena djela” (Schlesinger, 2001: 296). Nadalje adaptacije putem masovnih medija ukazuju na to kako su serijska ubojstva neizbježni fenomen koji se i dalje promatra unutar kultura. Zbog toga su serijski ubojice postali “neizostavna referentna točka u filmovima, serijama, televizijskoj fikciji, romanima, istinitim kriminalističkim knjigama i videoigramama”, koje su “masovni mediji upoznali s dinamikom serijskih ubojstava i životima posebno ozloglašanih prijestupnika”.² Sama popularizacija i reprezentacija serijskih ubojica započela je davnih 1970-ih gdje “serijski ubojica nije namjerni čin izuma, već složen proces akumulacije ideja i reprezentacije” samim time serijski je ubojica onda “diskurzivni konstrukt, figura koja je ponovno zastupljena u popularnoj kulturi” (MacDonald: 2013, 1). Dok iskustvo uzastopnih ubojstava nije svojstveno kasnom kapitalističkom društvu, sama reprezentacija jest. Ljude fasciniraju zločini koji su počinjeni od strane stvarnih osoba u ovom slučaju to su Ted Bundy, Richard Ramirez i Jeffrey Dahmer. Razvojem tehnologije dolazi do sve većeg kulturalnog interesa za nasilje i agresivno ponašanje kao vrstu zabave, što u domeni popularne

¹Izvor - <https://www.crimeandjustice.org.uk/publications/cjm/article/social-study-serial-killers>

² Izvor:<https://www.crimeandjustice.org.uk/publications/cjm/article/social-study-serial-killers>

kulture to predstavljaju serijska ubojstva. Korisnici u današnjem modernom društvu imaju bezbroj sadržaj koji je konstantno dostupan. Nadalje da bi se shvatila važnost adaptiranja i emitiranja medijskih sadržaj serijskih ubojica, potrebno je najprije pojasniti stravične zločine koje su počinili i psihološku pozadinu uzroka njihova djelovanja.

3.1. Ted Bundy

Jedan je od najzlonamjernijih serijskih ubojica sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Ujedno on je popularizirao termin serijski ubojice koji nam je danas poznat. Žrtve je birao po određenom obrascu imao je određeni tip žena, a to su mlade žene s dugom tamnom smeđom kosom. Ono što ljude izuzetno fascinira je to što njegova pojava i stav ne priliče nekom tko bi bio serijski ubojica. Bio je uredan i visok muškarac, smeđe kose, zgodan i obrazovan. Diplomirao je pravo na Sveučilištu u Washingtonu, bio je angažiran u politici i općenito društvenim aktivnostima, pomagao je osobama koju su se borile sa samoubilačkim mislima i ostalim problemima. Philbin spominje kako je “zbog vlastite inteligencije i primamljivog izgleda, bio je vješt u manipuliranju i privlačenju žena”, koje je tražio za pomoć nakon čega ih je namamio u svoju žutu VW Bubu (2009: 34,35). Nažalost nepoznat je broj žrtava koje je Bundy ubio, zbog toga što je žrtve zakopavao u zabačenim i nepristupačnim šumama, ali policija pretpostavlja da je okvirno ubio čak do četrdeset žena. Ubojstva je vršio na različitim mjestima, kako ne bi ostavio nikakav trag. To je kratko potrajalo, pošto su ga uhitili u Aspen, Colorado gdje biva zatvoren zbog istraživanja nekolicine ubojstva u državi. Suđenje je prebačeno na njegov zahtjev u Colorado Springs, gdje su kazne za serijska ubojstva smrtno kažnjavana. Shvativši ozbiljnost situacije odlučio se na bijeg i ubilački pohod koji nije dugo potrajao, biva uhićen 15. veljače 1978. godine (Philbin, 2009: 37). Što se njegova suđenja tiče to je prvo suđenje serijskog ubojice koje se prenosilo putem televizije. Upravo zbog toga je privuklo pažnju brojnih gledatelja, sama činjenica da je zgodan i šarmantan, a uz to na suđenju je zastupao samog sebe. Zahvaljujući svjedokinji i bezbroj dokaza 1979. godine proglašen je krivim. Biva pogubljen na električnoj stolici i do same smrti tvrdio je da je nevin. Važno je naglasiti kako je tijekom odsluživanja kazne Bundy slobodno razgovarao s autorima, psiholozima spominjao je ubojstva i opisivao ih ali u trećem licu nikad se nije direktno priznao da je on zapravo odgovoran za ta ubojstva. McCabe napominje kako su novinari “prevarili Bundyja da razgovara o svojim zločinima tražeći od njega da govori o ubojstvima kao vještak” (2022). Nakon smaknuća brojni su autori izbacili knjige vezano uz njega, čak su i snimke razgovora puštene u javnost. Upravo je Netflix 2019. godine na osnovu snimki i kazeta objavio

mini seriju pod naslovom *Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes* (2019) o kojima nešto više u nastavku rada.

3.2. Jeffrey Dahmer

Ne postoji mnogo detaljnih dokaza o tome što se dogodilo da je Jeffrey Dahmer postao monstrumom koji je. Poznato je samo da je bio izložen čestim svađama vlastitih roditelja. Sa svojih navršениh deset godina, Jeffrey počinje pokazivati jasne znakove budućeg ubojice, time što mu je zlostavljanje tijela mrtvih životinja predstavljalo užitak. Kada je napunio osamnaest godina počinio je prvo ubojstvo čovjeka. Nakon toga biva osuđen za razne seksualne ispade i napastovanja. Za dlaku je izbjegao da završi u registar seksualnih prijestupnika. Poslije niza prekršaja, počinje s ubilačkim pohodom. Nakon što je žrtve ubio eksperimentirao je s njihovim dijelovima tijela. Njegov je slučaj bizaran upravo zbog toga što je pokušavao stvoriti “zombije” koje bi imao na dohvata ruke, žrtvama je bušio rupe u lubanjama i ulijevao kaustična sredstva kako bi ostali bez svijesti, također nakon svakog ubojstva sačuvao je određeni suvenir kao trofej za počinjen zločin (Philbin, 2009: 114,115). Prema njegovim svjedočanstvima do 1991. Dahmer je ubijao svaki tjedan jednu osobu. Posljednja žrtva Tracy Edwards uspjela je pobjeći i zaustaviti policijsko auto i odvesti ih do Dahmera. Nakon što su mu pretresli kući pronašli su brojne fotografije žrtva i ostatke ljudskih dijelova tijela u posudama s kiselinama i hladnjaku. U spavaćoj sobi pronašli su kutak gdje su se nalazio “oltar” koji je sadržavao lubanje i fotografije osoba koje je ubio (Philbin, 2009: 116). Godine 1992. osuđen je s petnaest točaka optužnice, a njegov slučaj je privukao toliko pažnje, ne samo u američkoj javnosti već i šire. Osuđen je na petnaest doživotnih robija, za razliku od Ted Bundyja, Dahmer je na saslušanju izrazio kajanje za dijela koja je počinio zahtijevajući da ga smaknu. Odslužujući kaznu u zatvoru 1994. Biva pretučen na smrt od strane zatvorenika Christophera Scarvera (Philbin, 2009: 117). Njegov slučaj privukao je značajnu medijsku pažnju upravo zbog načina na koji je ubijao, zbog toga su brojni autori i redatelji adaptirali knjige, filmove i serije na temelju njegove priče. I u ovom slučaju Netflix je prošle godine izbacio seriju *Monster: The Jeffrey Dahmer Story*.

3.3. Richard Ramirez

Slučaj Richarda Ramireza poznatiji kao “*Night stalker*” jedan je od bizarnijih slučajeva serijskih ubijanja. Godine 1984. u Los Angelesu dogodio se niz od pet serijskih ubojstava, činjenica koja je bila zastrašujuća je način na koji je vršio ubojstva. Noću je ljudima provalio u dom i krvnički ih ubio u snu. Smatra se da je odgovoran za smrt šesnaest osoba. U samom početku ozbiljnost njegovih serijskih ubijanja nije bila poznata, kako je vrijeme prolazilo istražiteljima je postala

jasna ozbiljnost situacije. Iako se ističe da nije imao određen tip žrtve, ubio bi svakog tko mu se našao na putu, zbog čega zaintrigirao istražitelje i javnost (Jones, 2022). Raspon njegova ubijanja varirao je od osoba starije dobi pa sve do osoba mladenačke dobi. U jednom periodu Ramirez se odlučio na ubilački pohod gdje ubijao žrtvu za žrtvom, nesvjestan činjenice da postoji svjedok koji je policiji uspio dati opis ubojice. Ono što policiji nije još uvijek bilo jasno jest to da li su , sva ova ubojstva povezana zbog odstupanja u načinu i brutalnošću ubijanja. Uхватili su ga pomoću otisaka prstiju koje su pronašli u autu koji je ukrao. Nakon što je policija došla do njega otkrili su da je imao kaznena djela posjedovanja droge i da je otvoreni sotonist (Philbin, 2009: 152,153). Razlog zbog kojih je počinio ova monstruoza djela su traume iz djetinjstva i konzumacija raznih droga koje su mu bile dostupne. Još bizarnija činjenica i trauma koju je proživio je ta da je sa samo dvanaest godina svjedočio rođakovom ubijanju vlastite žene. Takvo okruženje u ranoj dobi definitivno je prouzročilo kreiranje serijskog ubojice (Philbin, 2009: 154). Nakon što je uhićen 1989. osuđen je za ubojstva i preko trideset raznih kaznenih djela. Na poslijetku osuđen je na smrt i do samog kraja nije pokazao nikakav osjećaj krivnje, umro je 2013. godine. Ovaj slučaj je zbog bizarnosti i načina počinjenja ubojstva privukao značajnu medijsku pažnju gdje je Netflix na streaming platformi objavio dokumentiranu seriju *Night Stalker: The Hunt for a Serial Killer* (2021) koja gledatelja uvodi u mračnu potjeru za serijskim ubojicom i time otvara pitanje važnosti medijske reprezentacije.

4. MEDIJSKA REPREZENTACIJA

Ono što je zapravo najzanimljivije je to zašto ljudi nakon toliko godina i dalje bivaju fascinirani serijskim ubojicama i ubijanjima. Kroz godine stvorene su razne medijske reprezentacije vezane uz takvu tematiku, ali kako se tehnologija razvila ljudima je pristup takvim informacijama lakše dostupan. Ljudi se i dan danas plaše serijskih ubojica i opasnosti koje oni predstavljaju te im to pobuđuje interes. Kroz razne priče, povijesti i prikaza putem medija, nastali su brojni mitovi koji su povezani sa serijskim ubojicama. Medijska reprezentacija uvelike utječe na to kako je određeni sadržaj prikazan i zastupljen, te kako će na to gledatelj ili čitatelj na to reagirati (Teranova, 2020: 24,25). Velik broj raznih filmova i televizijskih emisija temeljeno je na takav način da zločine prikazuju kao zabavni sadržaj kako bi zainteresirao publiku. Latora navodi kako “Strast društva prema serijskim ubojicama dobro je dokumentirana nezasitnim apetitom za holivudskim filmovima na tu temu, koji se broje u stotinama tijekom godina” (2020: 1). Upravo zbog velikog interesa ljudi za takvom vrstom sadržaja, Netflix je iskoristio ovu priliku i stvorio posebnu kategoriju na platformi koja je kompletno posvećena takvoj vrsti sadržaja. Popularizacija određen serije ili osobe dovodi do kupovine raznih predmeta koji se referiraju na ubojice (Latora, 2020: 1). Bitno je napomenuti da je predstavljanje serijskih ubojica iz stvarnog života u medijima kompleksna i kontroverzna tema koja često potiče etičke i moralne probleme i pitanje. Upravo analiza takvih prikazivanja uključuje propitivanje kako te emisije održavaju balans između zabavne vrijednosti i moralne odgovornosti koja zatim pridonosi društvenom razumijevanju kriminalističke psihologije i općinjenost pravim zločinima. Kako se upravo tim vrijednostima manipulira i vrši utjecaj na publiku i gledatelje. Putem masovnih medija režirani su i snimani brojni filmovi i serije stravičnih zločina koje su počinili, serijski ubojice. Masovnom distribucijom medija zahvaljujući kojim se serijski ubojice i serijska ubojstva sada pojavljuju u gotovo svakom aspektu suvremenih medija (MacDonald: 2013, 3). Društveno poznavanje domene nasilja serijskih ubojica učinak je stalnog protoka prikaza koje generiraju masovni mediji. MacDonald (2013: 3,4) napominje kako je “serijsko ubijanje spektakularizirano od strane masovnih medija u svom diskurzivnom konstruktivanu žanra koji zadovoljava opsesiju spram naselju”. Upravo se to može kritički istražiti putem Netflixovih serija čiji je cilj proizvodnja i promocija određenog sadržaja koji će zaintrigirati publiku i samim time pridonijeti profit neovisno o tome da li je sadržaj koji prijenosi vrši pozitivnu ili negativnu sliku ili perspektivu unutar društva. Ono na što se ovaj rad kritički osvrće jest kulturološki i socijalni aspekt definiranja i prikazivanja serijskih ubojica kao vrstu kulturne figure koja kroz razne medijske načine, u ovom slučaju

kroz serije, utječu direktno ili suptilno na kulturno, etničko, moralno, seksualno i rasno pitanje. Također, s druge strane dovodi se u pitanje povod favoriziranja i znatiželje kapitalističkog i suvremenog društva za nasilnim sadržajem. U tom kontekstu analizom Netflixovih serija pod nazivom *Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes* iz 2019. godine, zatim *Night Stalker: The Hunt For a Serial Killer* koji je izašao 2021. godine, te na samom kraju najaktualnije), *Monster: The Jeffrey Dahmer Story* iz 2022. godine svaka od navedenih serija dovodi u pitanje etičku odgovornost, kulturni i društveni utjecaj, pitanje pravog kriminalnog žanra i odgovornost samih medija unutar suvremene i popularne kulture.

4.1. Utjecaj ideologije

Nedvojbeno je isključiti činjenicu kako je suvremeno kapitalističko društvo pod utjecajem raznih ideologija koje utječu na percepciju i želje, ne samo pojedinaca već na ciljanu skupinu ljudi. Kao što se u samom početku rada spominje najveći postotak serijskih ubojica čine muškarci, i to muškarci bijele rase. Samim time medijsko prikazivanje stvarnih i fiktivnih ubojica povećava stopu jačanja patrijarhalnih predodžbi (MacDonald: 2013, 8). To ukazuje na superiornost bijelog muškarca ne samo nad ženama već i nad ostalim rasama. Pitanje maskuliniteta skoro pa uvijek se povezuje s nasiljem i dominacijom muškaraca nad onima koji su inferiorne naravi. Sve od 1980-ih pa sve do danas interes za ubojstvima i nasiljem postao je sve zastupljeniji. Napisano je bezbroj knjiga i članaka, režirano je bezbroj filmova i serija temeljnih na stvarnim ili fiktivnim ubojicama. Tu se kroz godine pitanje serijskog ubojice otjelovilo kao “kulturni nusproizvod” (MacDonald: 2013, 8). Sama reprezentacija sadržaja serija na televizijama ili internetskim stranicama prikazuje ono što je u našem društvu nenormalno, apstraktno i devijantno. Narativan način na koji se medijski sadržaj prikazuje od velike je važnosti kako će publika dobiveni sadržaj shvatiti i iz koje će ga perspektive sagledati. Mediji su ti koji su popularizirali suđenja stvarnih ubojica i pružali širu sliku publici.¹ Gregoriou u svojoj knjizi napominje kako Jenkins definira “višestruka ubojstva u posljednjih nekoliko desetljeća kao zasebnu kulturnu industriju, sa serijskim ubojicama kao sveprisutnom temom na televiziji, kinematografiji i izdavačkom svijetu, serijska ubojstva postala su moderna mitologija” (2011: 3). Činjenica da društvo pokušava shvatiti porijeklo njihove prirode, taj osjećaj znatiželje i pokušaj shvaćanja takvih postupaka čini cijelu situaciju mističnijom. Pitanje serijskih ubojica zaokupilo je veliku pažnju javnosti, što je vidljivo kroz brojna prikazivanja putem različitih oblika medija, kao što su razne televizijske emisije, filmovi, dokumentaristički filmovi i reportaže. Takav pristup odigrao je golemu ulogu u formiranju društvenih predodžbi i shvaćanju serijskih ubojica. Neosporno je kako je upravo medijski prikaz serijskih ubojica

postao objekt kritičkog znanstvenog interesa već nekoliko godina. Filmovi i serije kao mediji komunikacije služe za propagiranje određenih ideologija, teza, znanja i razumijevanja zbog čega ima enorman utjecaj na društvene norme, zbog toga što su kao medij podložni razvijanju društvenih zajednica (Veerasingh et al, 2023, 17). Način njihova prikaza, narativna konstruiranost oko njihovih postupaka i posljedice koje takvo portretiranje ima na samu javnu percepciju i narativ kako bi se odradila pažljiva kritička analiza. Gregoriou u svom djelu ističe interes za serijske ubojice kao “kulturalna rana, kultura koja je impresionirana razderanim i otvorenim tijelima i razderanim i otvorenim pojedincima, kolektivnog okupljanja oko šoka, traume i rane” (2011: 3). Shodno tome mediji uvelike utječu na stvaranje i uporabu medijskog sadržaja koji se nudi. Izravno utječu na koncept kojim su podjedinici predstavljeni, kao i na samu narativnu reprezentaciju koja tvori njihove zločine. Način kojim se favoriziraju povezan je s uznemiravajućim detaljima radnji koje su počinili. Upravo Netflix ima važnu ulogu u popularizaciji serijskih ubojica do te mjere da su na platformi stvorili zasebnu jedinstvenu kategoriju posvećenu takvoj vrsti sadržaja.

4.2. Popularizacija serijskih ubojica

Interes za takvu vrstu sadržaja prelazi sve granice u kapitalističkom društvu gdje se “prodaju kartica za razmjenu s tematikom ubojstava, majica kratkih rukava, pa čak i komadići noktiju i kose stvarnih ubojica” (Latora, 2020: 1). Ponajprije ovo ukazuje na činjenicu da nasilje jednostavno oduševljava gledatelje te samim time kroz godine i stoljeća pojačao se interes i želja za nasilnim sadržajem. McCabe (2022: 42) ističe kako je “broj filmova objavljenih između 2019. i početka 2020. godine koji se fokusiraju na serijske ubojice, sugeriraju obrazac u narativnoj promjeni koji se koristi za istraživanje žanra pravog zločina”. Elementi misterije jačaju kakvoću zabavnog sadržaja i samim time potiču znatiželju kod pojedinaca koje uzbuđuje misteriozan sadržaj. Latora (2020: 6) napominje kako je “razvoj medija potaknuo stalni interes za nasilje i omogućio da nasilje preraste u pravi spektakl”. Samim time mediji su kroz godine utjecali na stvaranje takvih društvenih spektakla zbog čega utječu na životne odluke i događaje pojedinaca i skupina kao potrošača. Zbog toga je važno napomenuti kako se “društveno poznavanje događaja zasniva na medijskoj reprezentaciji ” gdje se križaju stvarna proživljena iskustva s onim slikovnim i snimljenim. Upravo tu Latora (1967; 2020: 6) napominje kako Debord u svom djelu *Medijski spektakl* spominje kako su “Medijski spektakli oni fenomeni medijske kulture koji utjelovljuju temeljne vrijednosti suvremenog društva, služe za iniciranje pojedinaca u njegov način života i dramatiziraju njegove kontroverze i borbe, kao i njegove načine rješavanja sukoba”. Time mediji stvaraju spektakle od aktualnih i relevantnih zbivanja

gdje konstruiraju razne priče temeljenih na vlastitim perspektivama. Velik dio općeg znanja koji ljudi imaju o serijskim ubojstvima zapravo je proizvod senzacionaliziranja i stereotipnih prikaza u medijima vijesti i zabave. Takva reprezentacija priča o serijskim ubojicama služe kako bi pobudile zanimanje publike, a ne da bi dale točnu sliku serijskog ubojstva. Medijski stereotipi i preuveličavanje stvaraju razne mitove i velike iskrivljenosti javne svijesti o pravom konceptu i obrascima serijskih ubojstava. Nisu samo mediji ti koji imaju utjecaj na sadržaj, već i profesionalci koji predvode zakon. Način na koji oni zastupaju i prikazuju zločin putem medija uvelike utječe na javno mišljenje. Realnost serijskih ubojstava sakriva se od javnosti jer državni dužnosnici i mediji netočno predstavljaju serijske ubojice. Bonn (2013.) spominje kako upravo zbog toga “dolazi do brojnih stereotipa i dezinformacija koje su zamaglile raznolikost serijskih ubojica i njihovih zločina, u smislu njihova profila, karaktera, motiva i obrazaca ponašanja”. Ljudsko ponašanje potrebno je fokusirati na neprekidnost kulture, moral i ljudskih manira, te pokušati spriječiti radikalne promjene i negativan utjecaj na ljude od strane destruktivnih, nehumanih i brutalnih segmenata (Veeratomy et al, 2023, 17). Nadalje, od velike je važnosti da filmska industrija obrati pozornost na ono što se prikazuje, na samu radnju i protagoniste koje stavlja u središte radnje koja može znatno utjecati na maštovitost i odlučnost pojedinaca unutar društva. Ponajviše ovaj rad pokušava kritički prikazati utjecaj medija na medijsku reprezentaciju serijskih ubojica putem serija i njihovo portretiranje unutar javnosti. Netflix je u proteklih nekoliko godina imao značajan utjecaj kao streaming platforma u konstruiranju javnog mnijenja, te će upravo tri serije o serijskim ubojicama biti cilj analize.

5. UVOD U KRIMINALISTIČKE DOKUMENTARCE O ISTINITIM ZLOČINIMA

Prije dublje rasprave o Netflixovim serijama, važno je prvo definirati žanr kojim su producirane serije *Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes* (2019), *Monster: The Jeffrey Dahmer Story* (2022) i *Night Stalker: The Hunt for a Serial Killer* (2021). Spadaju pod kategoriju kriminalističkih dokumentaraca temeljenim na istinitim zločinima. U proteklih nekoliko godina dokumentarni filmovi o istinitim zločinima zaintrigirali su i privukli veliku pažnju publike širem svijeta. Spoj medija sa stvarnim zločinima i kriminalističkim svjedočanstvima dovela je do masovne popularizacije kriminalističkih dokumentaraca. Dokumentarni film o istinitom zločinu je dokumentarac koji spada u pravni žanr unutar popularne kulture koji definira “istinite ili stvarne priče ili naracije, kojima je zakon polazišna točka oko koje se vodi tema” (Morton, 2021: 239). Narativne tehnike koje kronološki rekonstruiraju stvarne zločine i situacije i samim time razni dokazi kao audio i video zapisi potkrepljeni svjedočanstvima i analizama raznih sudionika kao što su policija, istražitelji, žrtve i počinitelj specifični su za kriminalističke dokumentarce. Morton (2021; 240) naglašava kako do prepoznavanja dokumentaraca dolazi iz gledateljeve “svjesnosti da je ono što gleda dokumentarac, važno je gledateljevo razumijevanje da ono što gleda spada u njihovu vlastitu definiciju dokumentaraca”. Važna je povezanost između redatelja filma i publike, zbog toga što se redatelj usredotočuje na vlastitu publiku kako bi dobio povratne informacije o samom film, a samim time redatelj oblikuje definiciju dokumentaraca za gledatelja. U ovom slučaju Netflix je posebno kapitalizirao i profitirao od dokumentarnih filmova o istinitim zločinima, objavivši na platformi serije kao što su *Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes* (2019), *Monster: The Jeffrey Dahmer Story* (2022) i *Night Stalker: The Hunt for a Serial Killer* (2021) i brojne ostale serije s istom tematikom. Narativ je ključ dobre povezanosti između stvarnosti i reprezentacije zakona i dokumentarnog filma. Bond (2019: 21) spominje kako su “kazneno pravo i dokumentarni filmovi kompatibilni, zbog toga što je većina publike izložena kaznenom pravu putem igranih filmova, televizije i tiskanih medija” što im pruža bolju podlogu u razumijevanju kaznenih tematika. Popularizacija dokumentarnih filmova o istinitim zločinima uzrok je ljudske prirode za znatiželjom i konstantnim sukobom između onoga što je dobro i što je zlo. Nadalje, veliki udio dokumentarnih filmova i serija prate samu istragu, suđenje ili oboje zajedno. Morton (2021:240) spominje kako su “suđenje i dokumentarni filmovi izvedbe zbog oslanjanja na publiku za krajnji rezultat”. Publici se nudi sadržaj koji sami prosuđuju i dovode zaključke, ali nikako se ne smije isključiti činjenica kako sami mediji mogu ideološki utjecati na ono što prikazuju. Naposljetku, dokumentarni filmovi i serije nastoje naglasiti “zajedničke tehnike

predstavljanja zakona i filmova kako bi otkrili konfliktnu prirodu pristupanja istini u oba područja” (Bond, 2019: 30). Suđenja i dokumentarni filmovi o stvarnim zločinima upotrebljavaju “*evidence verité*”, koji sadržavaju snimke uhićenja, priznanja zločinca, fotografije dokaza, iskazi pismeni ili usmeni, sav potreban materijal koji je služi kao dokaz na sudovima (Morton, 2021: 240). Upravo tim dokazima pokušava se dočarati valjanost samih zločina, no ono čega većina ljudi nije svjesna jest činjenica da dovodi u pitanje ispravnost dokaza zbog čega gledatelji pristupaju kriminalističkim dokumentarcima kao izvoru materijalnih dokaza (Morton, 2021: 240). Gledatelj nije taj koji potvrđuje izvornost dokaza zbog čega je potrebno pripaziti na ono što se kritizira i u ono što se vjeruje. U svom radu Austin (2006: 813) spominje kako “istina nije uvijek potrebna”, toga su svjesni redatelji filmova i serija, “zabava i vlastiti stavovi stavljaju se u prvi plan” čime se pokušava proizvesti “istina” odgledanog sadržaja. Nadalje, bitno je kritički i razumno sagledati dobiveni sadržaj od strane samih gledatelja, ali isto tako i sami redatelji trebaju pripaziti na ono što nude publici za opservaciju, a to se najbolje može razmotriti u Netflixovim serijama o serijski ubojicama.

5.1. Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes (2019)

Jedna od najznačajnijih serija na Netflixovoj platformi jest upravo dokumentarna serija o serijskom ubojici Ted Bundyju, pod nazivom *Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes* koja je izašla 2019. godine, gdje je Netflix taktički objavio seriju na vrhu početne stranice kako bi privukao interes gledatelja i posjetitelja same stranice prije i nakon objavljanja. Nedvojbeno je reći da je upravo ova serija potaknula sve veći interes javnosti za ovakvu vrstu zločina i medijskog sadržaja, ali važno je naglasiti kako je javnost i prije zanimao takav sadržaj, ali u proteklih par godina taj interes je postao još veći. Ova serija spada pod vrstu dokumentarnog žanra koja se temelji životom i zločinima koje je počinio Ted Bundy. Princip serije bazira se na audio snimkama i intervjuima te sa samim zločincem Bundyjem koja se proteže kroz četiri epizode. McCabe (2022: 39) smatra kako dokumentarni pristup sadržaju “kao medij ima moć proizvesti emocionalnu reakciju gledatelja”, gdje važnu ulogu imaju filmski redatelji koji “svjesno pokušavaju prikazati stvarnost na različite načine kombiniranjem činjeničnih dokaza, argumenta, dokumentacije i naracije, audio vizualni stil i kreativnosti” oni time pobuđuju kod javnosti emotivnu reakciju. Takva reprezentacija medijskog sadržaja uvelike pobuđuje emotivne reakcije kod pojedinaca i samim time utječe na njihov stav i mišljenje o dobivenom sadržaju. Upravo je to ono što se javlja kroz priču Teda Bundyja, spoj kriminalističkog žanra s dokumentarnim pobudile su brojne neizbježne emotivne reakcije kod gledatelja. Važno je naglasiti kako je upravo Ted Bundy zaslužan za definiranje i poznavanje

serijskih ubojica u postmodernom i modernom društvu. Sama serija prikazuje stravične zločine koje je počinio u godinama serijskog ubijanja koje je on prikazao vlastitim riječima i iz vlastite perspektive, kroz bahatost i performativnost, dok su s druge strane istražitelji i policajci istaknuli način njegova djelovanja i raznih propusta tadašnjeg pravnog sustava (McCabe, 2022: 39). Svaka epizoda potkrepljenja je raznim fotografijama s mjesta zločina, fotografijama žrtava i privatnim fotografijama iz Tedovog života. Redatelj filma Joe Berlinger spojio je realne prikaze Bundyjevih zločina s institucijama koje su podbacile u međusobnoj komunikaciji i organizaciji, te su samim time omogućile njegov zločinački pohod. Dokumentarnim pristupom pojačala se emocionalna reakcija kod publike koja na dobiveni sadržaj reagira s pozitivnim ili negativnim stavom koji ovisi o njihovim očekivanjima spram određenog sadržaju. Upravo zbog toga što je “Bundyjev narativ zadržao značajan kulturni kapital” kroz godine, taj je “kulturni utjecaj također dramatiziran, u većini slučajeva pojačavajući emocionalnu povezanost s njim kao temom” (McCabe, 2022: 39). Na samom početku završnog rada opisan je njegov život i pozadina događaja koji su doveli do stravičnih zločina. Prateći sve četiri epizode detaljno su prikazane tvrdnje o Bundyju koje uključuju njegov fizički privlačan izgled i razina obrazovanja. Shodno tome kritizira se činjenica da je upravo takav način prikazivanja zločinca jedna vrsta senzualizacije i glorificiranja njega kao zločinca i njegovih stravičnih kaznenih djela. Neki gledatelji smatraju da serija u fokus stavlja karizmu i senzibilitet samog Ted Bundyja zbog čega se skroz zasjenjuje stravična patnja koju su prošle njegove žrtve i samim time oživjela njegov imidž poznate ličnosti koju je stekao tijekom suđenja 80-ih godina. Dok, s druge strane redatelj serije kombinira audio zapise s fotografijama žrtava i stravičnih zločina, čime želi ukazati na stravično počinjena djela koje je počinio Bundy, u pokušaj da se skine “fasada” sofisticiranog i lijepog bijelog muškarca (McCabe, 2022: 44). U zadnjoj epizodi pod nazivom “Burn Bundy Burn” prikazuje se kulturološki paradoks koji je izazvalo Bundyjevo pogubljenje. Sugrađani su sa olakšanjem i oduševljenjem dočekali njegovo pogubljenje. McCabe (2022: 44) spominje kako su jasno vidi “karnevalsko slavlje smrtne kazne”, te kako je važno “gledati kroz fasadu izgleda, bogatstva i obrazovanja kako bi podsjetili publiku na izazove i užase koji mogu proizaći iz pretjeranih pojednostavljenja”. Medijski prikaz ima važnu ulogu u reprezentaciji sadržaja i samim time utječe na mišljenje pojedinaca ili grupe o danom obrađenom sadržaju. Njegovo suđenje prvo je suđenje jednog serijskog ubojice emitirano putem televizija zbog čega opstaje čak i nakon 40 godina fascinacija njime i njegovim zločinima dalje je jedna od vodećih tema suvremenog društva. Publika je ta koja će dobiveni sadržaj prihvatiti ili kritizirati.

5.2. Monster: The Jeffrey Dahmer Story (2022)

Druga Netflixova značajna serija je *Monster: The Jeffrey Dahmer Story* (2022) koja se temelji na istinitom stravičnom životu i zločinima jednog od najozloglašnijih američkih serijskih ubojica, Jeffreya Dahmera. Ovu pravu kriminalističku dramu kreirali su Ryan Murphy i Ian Brennan, a emitirana je na Netflix platformi 21. rujna 2022. godine. Ujedno emitiranje ove serije kako navodi Papia (2022: 270) “oborio je nekoliko rekorda Netflixu po gledanosti i time postalo najgledanije Netflixov proizvod”. Samu popularnost serije naglašava produkcijska kvaliteta koja je vidljiva kroz scenografiju i vizualnu reprezentaciju sadržaja. Autori su posvetili značajnu pažnju detaljima kako bi rekreirali povijesna okruženja tadašnjeg vremena i same događaje koji su pridonijeli dubini pripovijedanja i interpretiranja realnosti događaja. Važno je naglasiti kako producenti nisu htjeli “humanizirati zločinca čiju su stvarnu kronološku priču pratili, niti su htjeli prikazati priču iz perspektive počinitelja Jeffreya Dahmera” (Papia, 2022: 270). Veliku ulogu ovdje ima narativni pristup tijekom priče gdje se kombinira dokumentarni stil s dramatičnim adaptacijama stvarnih događaja. Zbog čega se i ovdje može primijetiti cilj redatelja za emotivnom reakcijom, čime se želi gledateljima pružati mogućnost višestrukog razumijevanja Dahmerovog života, stravičnih zločina koje je počinio, utjecaj počinjenih zločina na žrtve i njihove obitelji. Ova se serija razlikuje od serije o Ted Bundyju i Richardu Ramirezju zbog toga što se u navedenim serijama prikazuju stvarni dokazi, osobe, audio i video zapisi pomoću kojih se vodi kronološki priča. Dok, se ovdje stvaran događaj adaptira kroz seriju gdje glumci glume likove iz stvarnog života. Iako, su redatelji istaknuli kako se radnja serije neće temeljiti na Dahmerovoj točki gledanja, gledatelje se podupire da suosjećaju samo sa susjedom koja je prijavila Dahmera i Tracyjem Edwardsom muškoj žrtvi koja je uspjela pobjeći od Dahmera. Papia (2022: 270) napominje “ova dva lika imaju manje vremena na ekranu od Dahmera”. Na ovu kritiku producent serije ističe kako sam tijekom događaj pokušava gledatelju približiti i prikazati što je dovelo do stravičnih zločina tražeći odgovore od strane njegovih roditelja i samim time prikazujući žrtve u bezbrižnom stanju prije stravične smrti. Producent uranja u Dahmerovo problematično djetinjstvo, životne borbe i moguće indikatore koji su doveli do iskvarenosti njegova uma gdje je u fokusu prikazivanje složenosti Dahmerova mentaliteta. Teme na koje se još osvrće serija jesu pitanje rasizma pošto su žrtve koje je birao crne rase, zatim pitanje roda i seksualne orijentacije. Producenti serije iznijeli su argument na seriju kako je “Dahmer mogao biti uhvaćen ranije i da su mnoge od njegovih žrtava mogle biti pošteđene, one koje je vrebao i one koje su ga pokušale prijaviti ” (Papia, 2022: 271). Sam naziv serije *Monster: The Jeffrey Dahmer Story* (2022), implicira i postavlja pitanje o prirodi zla i samim granicama onog kriminalnog i psihički bolesnog. Serija je postala hit, te je prva

epizoda bila najveći gledan Netflixov premijerni nastup svih vremena. Cijela serija također stoji kao najpopularniji naslov koji je ikada producirao Netflix (Papia, 2022: 271) .

5.3.Night Stalker: The Hunt For a Serial Killer (2021)

Sljedeća Netflixova serija koja je privukla veliku pažnju publike jest četverodijelna dokumentarna serija o serijskom ubojici Richardu Ramirez koji je objavljena 2021. godine, produciranu od strane Tiller Russela. Serija ulazi u jezoviti život i strašne zločine počinjene od strane Ramireza koji je 1980-ih progonio stanovnike Los Angelesa. Ovo je još jedna u niz Netflixovih kriminalističkih dokumentaraca koja se služila pravim dokazima u stvaranju serije. Ova serija kao i ostale Netflixove serije gledatelju nudi dozu dramatičnosti kako bi se privuklo gledatelje i zadržao njihov interes. Prikazi mirnog života u Los Angelesu osamdesetih godina upotpunjuju se s intervjuima osoba koje su radile na slučaju i s osobama koje su imale kontakt s ubojicom, takvom reprezentacijom napominje Jones G. (2022: 6) “prikazuju se previše dramatične slike koje bi publiku trebale ostaviti nemirnima i zaintrigiranima”. Tijek serije vodi se iz perspektive dvojice policajaca i detektiva koji su pratili slučaj Richarda Ramireza. Redatelj serije Russel vodio se kronološkim slijedom događaja s ciljem da prikaže svaki trag i detalj koji je ubojica ostavio iza sebe. U fokusu je prikaz stvarnih zločinačkih prekršaja bez direktnog postavljanja Ramirezovih motiva u centar serije. Ruseel (2021) je također prikupio sav potreban materijal kako bi prikazao i istaknuo važnost svake žrtve koja je ubijena, stavivši time njih u centar radnje. Iz epizode u epizodu jasno se vidi prebacivanje fokusa s Ramireza zbog populariziranja i favoriziranja, prema svjedočanstvima obitelji žrtva i policajaca.³ Pažnju koju je primio od strane javnosti popularizirala ga je u svim mogućim aspektima, a to je ono što je redatelj htio izbjeći. Tendencija kapitalističkog društva usmjerila je svoje ciljeve prema profitu i samim time sama produkcija serije ide u smjeru profita i privlačenja pažnje velikom broju ljudi. Iako, je prije Ramirez bio favoriziran od strane društva, upravo je Netflix pokušao razbiti stigmom o tome koja je zapravo privukla još veći broj publike i samim time ponovno popularizirala Richarda Ramireza.

5.4.Favoriziranje serijskih ubojica

Iako, je pravi razlog iznesen od strane producenata, publika je ta koja dovodi vlastiti kritički stav upravo je ova serija zbog velike popularnosti izgubila srž vlastitog značenja. Neosporno je reći kako je objavljivanjem serija o pravim serijskim ubojicama dovela do značajnog povećanja javne svijesti o ubojstvima i samim počiniteljima. Nekolicina obožavatelja stvarnih

³Izvor - <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2021/jan/12/night-stalker-los-angeles-crime-netflix-series>

kriminalističkih dokumentaraca, krenuli su “romantizirati i suosjećati sa serijskim ubojicama” (Veerasamy et al, 2023: 6). U ovom slučaju adaptacija Jeffreyja Dahmera od strane glumca Evana Petersa impresionirala je žene i tinejdžerice, zbog čega se zapostavila mračna strana lika kojeg glumac adaptira. Ponekad, napominju Veerasamy et al. (2023: 6) u svom radu “kada se prikažu fizička svojstva ovih počinitelja, ljudi će zaboraviti strašne zločine koje su počinili”, takav stav publike negira i širi negativnu sliku koja je toksična za žrtve takvih zločina ili osobe koje su pretrpjele ikakvo traumatično iskustvo. Ovdje dolazi do favoriziranja određenog lika čiju adaptaciju izvodi određeni glumac kojeg fanovi podržavaju u karijeri. Zbog toga dolazi do konflikta da li je ovakva vrsta favoriziranja moralna ili nemoralna. Veerasamy et al. (2023: 10) smatraju kako je bilo kakvo “maštanje ili favoriziranje serijskih ubojica nemoralno i neprihvatljivo”, nikada se ne smije izostaviti osjećaji obitelji žrtava, “mi smo društvo koje je po prirodi empatične naravi, te zbog toga ne smijemo dopustiti da se empatija pogubi”. Fokus filmskih redatelja trebao bi biti na nečem što je moralno vrijedno pažnje predstaviti publici, a ne neprestano medijski eksponirati serijske ubojice kao što su Ted Bundy, Jeffrey Dahmer i Richard Ramirez. Kao produkt toga njihova imena i počinjeni zločini bit će cijenjeni unutar kulturnih okvira. Naprednom tehnologijom i brzinom kojom se širi dobiveni sadržaj javljaju se obožavatelji Richarda Ramireza, Teda Bundyja i Jeffreyja Dahmera gdje ih portretiraju kao slavne osobe i simpatiziraju ih. Zbog toga dobili su titulu najzloglasnijih serijskih ubojica i samim time osigurali svoje mjesto unutar popularne kulture. Brojni filmovi, knjige, serije i proizvodi povezani su s marketinškim oglašavanjem kako bi privukli pažnju publike. Unutar našeg društva “narativnu prednost pridaje se počiniteljima nad iskustvima žrtava, zanemarujući njihova sjećanja i patnju” (Veerasamy et al, 2023: 16). Medij koji ističu žrtve i zanemaruju šokantne prikaze stvarnih zločina ukazuju na to da publika pridaje značenju težine samih zločina konzumiranjem danog sadržaja. Fokus medija treba biti na pružanju mira žrtvama i obitelji žrtva, ne na zločincima. Filmski stvaraoci trebali bi više žanje posvetiti moralnim vrijednostima, a ne samom profitu i reklamiranju. Svoje ciljeve trebali bi usmjeriti prema tome da prenesu osjećaje i percepcije svih sudionika, čime se treba obratiti pažnja na suosjećanje s obiteljima žrtava.

6. KRITIČKI OSVRT

Nakon dublje analize neizbježno je spomenuti kako mediji imaju znatan utjecaj na moderno društvo. Razvojem tehnologije pristup i distribucija medijskog sadržaja sklona je vršiti veću manipulaciju nad konzumentima danog sadržaja. Samim time fascinacija koju društvo ima spram serijskim ubojicama dio je ljudske prirode koja je profitabilna za pojedince. Netflix kao

trenutačno najveći vodeći streaming servis izbacivanjem stvarnih životnih događaja, u ovom slučaju kriminalističke tematike, u proteklih je nekoliko godina značajno profitirao. Brojni su autori i akademici pokušali doći do zaključka koji je povod tolikom interesu određenih pojedinaca ili skupina za razumijevanje kompleksnosti serijskih ubojica i njihovih stravičnih zločina. Kako Latora (2020: 6) navodi “strast društva za serijske ubojice dokumentirana je nezasitnim apetitom za filmovima koji se broje u stotinama tijekom godina”. Takav interes nije vidljiv samo unutar filmske industrije već i ostalim industrijama koje utječu na formiranje kulture. Agresivnost i nasilje donose zabavnu vrijednost dramatičnom spektaklu. U ovom slučaju dovelo je do popularizacije jednih od najstrašnijih serijskih ubojica. Gregoriou navodi kako su serijski ubojice postali popularni zbog znatiželje pojedinaca da shvate prirodu njihova djelovanja, zbog čega dolazi do popularizacije serijskih ubojica kao slavnih osoba (2011: 4). Upravo zbog toga dolazi do popularizacije serijskih ubojica kao što su Ted Bundy, Jeffrey Dahmer i Richrad Ramirez koji su ostavili velik trag unutar popularne kulture. Samim time što je Netflix adaptirao njihove stravične zločine u mini serije govori o veličini interesa javnosti o takvim tematikama. Pokrivenost masovnih medija (film, knjige, televizija, podcasti, društveni mediji) pružalo je ovim ubojicama još jednu platformu za stjecanje daljnje slave (Strutz, 2022: 16). Danas većina medijske pozornosti i zabave još uvijek se kapitalizira na slavi ubojicama iz prošlosti umjesto aktualnim događajima. Zbog čega se javljaju određeni mitovi o serijskim ubojicama zbog čega dolazi do nerazumijevanja dobivenog sadržaja, ne uklapaju se svi serijski ubojice u jedan društveno određen stereotip (Terranova, 2020: 25). Potrebno je dublje proučiti serijske ubojice kako bi publika izvukla pravu vrijednost iz dobivenog sadržaja. Također, redatelji fokus serija trebaju prebaciti na žrtve, a ne glorificirati monstruoze serijske ubojice i na njima profitirati. Uslijed čega dolazi do romantiziranja i favoriziranja serijskih ubojica. Strutz (2022: 17) navodi da “mediji dopuštaju novu i dublju romantizaciju serijskih ubojica” zbog čega ubojice imaju “klub obožavatelja”. Uvelike se kritizira glumačka adaptacija serijskih ubojica koja je popularizirala Netflixovu seriju o Jeffreyju Dahmeru, a čijeg je glavnog protagonista odglumio Evan Peters. Takav prikaz serijskih ubojica kao zgodnih muškarac ima snažan utjecaj na publiku (Strutz, 2022: 17). Kritički se može zaključiti kako su mediji odgovorni za popularizaciju serijskih ubojica, način na koji prikazuju određeni sadržaj vodi se putem interesa javnosti i profita. Nadalje time se skroz umanjuje važnost žrtava i povećava vrijednost serijskih ubojica. Tendencija koju moderno društvo ima unutar popularne kulture vodi do toga da ne postoji jedinstveno obrazloženje fascinacije ljudi o stravičnim zločinima, ono što se jasno može zaključiti jest da su ljudi po prirodi znatiželjna bića. Ta znatiželja povod je fascinaciji i istraživanju brojnih nesvakidašnjih događaja i pojava. A, mediji su ti koji

distribuiraju ljudskim interesima i željama. Kritička analiza prikaza i sadržaja glavna je komponenta za razumijevanje utjecaja posljedica na norme i javnu percepciju, te ulogu medija u formiranju razumijevanja kriminala i nasilja. Nadalje Netflix kao streaming platforma trebao bi poraditi na moralnom djelu distribucije medijskog sadržaja čime bi publika dobila dublju sliku stravičnih događaja.

7. ZAKLJUČAK

Serijski ubojice predmet su fascinacije i strahovanja brojnih znanstvenika, psihologa, detektiva i same šire javnosti. Ta se znatiželja proteže kroz desetljeća, a naglo je porasla razvojem tehnologije koja je doprinijela lakšem širenju medijskog sadržaja. Samim time javnosti je pružan dragocjeni uvid u kompleksnost čimbenika koji utječu na razvoj, samokontrolu i razlog djelovanja serijskih ubojica. Psihološki aspekti ubojica važni su za razumijevanje složenosti njihova uma i motiva, upravo je ovo predmet brojnih istraživanja i adaptacija. Unutar popularne kulture prikaz serijskih ubojica ima značajan utjecaj na javnu percepciju, društvene norme i ponašanje u realnom životu. Znatiželja pojedinaca o serijskim ubojicama utjecaj je fascinacije i straha. Oni zastupaju mračni i misteriozni element ljudske prirode koji impresionira publiku, zbog čega dolazi do komercijalnih uspjeha brojnih filmova i serija. Upravo je Netflix na vlastitoj streaming platformi profitirao od strane serija temeljnih na serijskim ubojicama. Ono što se posebno ističe i veže uz serije jest problem romantiziranja serijskih ubojica koje dovodi do iskrivljenosti javnosti o stravičnim zločinima počinjenih od strane ubojice. Zbog čega su određeni serijski ubojice u ovom slučaju Ted Bundy, Jeffrey Dahmer i Richard Ramirez postali poznate osobe, prikupivši bezbroj obožavatelja. Zbog čega se obezvrjeđuje patnja žrtava i njihovih obitelji, shodno tome javlja se lažna slika koja utječe na društveni moral i percepciju. Time se ističe važnost kompetentnog pripovijedanja i težnja medijske osviještenosti za kritički doprinos takvom sadržaju. Netflix kao jedan od vodećih igrača u streaming industriji ima važnu ulogu u oblikovanju narativa zbog golemog globalnog utjecaja. Samim time se podrazumijeva odgovornost u postizanju balansa između zabave i posljedica unutar društva. Upravo zbog toga akademici sve više propituju sadržaj koji Netflix nudi zbog mogućih implikacija brojnih stereotipa i favoriziranja zločinaca. Kritičari vrše pritisak na Netflix da preispitaju vlastiti pristup o serijskim ubojicama. Shodno tome fascinacija o mračnom i čudnovatom, unutar popularne kulture prožeta je putem brojnih platforma. Dok se akademici fokusiraju na proučavanje psihološkog, moralnog i društvenog narativa. Društvo se i dalje bori s odvajanjem zabavnog i edukativnog sadržaja, koji će uvelike utjecati na buduće generacije i kulture.

8. LITERATURA

1. Austin, Regina. 2006. "The Next New Wave: Law-Genre Documentaries, Lawyering in Support of the Creative Process, and Visual Legal Advocacy." *Media & Entertainment Law Journal* 16 (3): 809–868
2. Bond, Cynthia D. 2019. "Documenting Law: Reality and Representation on Trial." Docplayer. (pristupljeno: 25 kolovoz 2023.) - <https://docplayer.net/84120987-Documenting-law-reality-and-representation-on-trial.html>
3. Bonn, S. (2014). *Why we love serial killers: The curious appeal of the world's most savage murderers*. Skyhorse.
4. Gregoriou, C. (2011). *Language, ideology and identity in serial killer narratives* (Vol. 2). Routledge.
5. Jones, G. (2022). *The Allure and Effects of the True Crime Genre*.
6. Latora, M. M. (2020). *Netflix and Kill: A framing and Uses and Gratifications comparative analysis of serial killer representations in the media* (Doctoral dissertation, Illinois State University).
7. MacDonald, A. (2013). *Dissecting the 'Dark Passenger': Reading Representations of the Serial Killer. Murders and acquisitions: Representations of the serial killer in popular culture*, 1-13.
8. McCabe, R. (2022). *Conversations with a killer: the Ted Bundy tapes and affective responses to the true crime documentary*. *Studies in Documentary Film*, 16(1), 38-54.
9. Morton, P. (2021). *Stylistic choices in true-crime documentaries: the duty of responsibility between filmmaker and audience*. *Media Practice and Education*, 22(3), 239-252.
10. Papia, D. (2022). *Antiheroes on the Rise? Considering the True Crime Boom in the Dramatic Miniseries Sphere*.
11. Philbin, T., & Philbin, M. (2009). *Killer Book of Serial Killers: Incredible stories, facts, and trivia from the world of serial killers*. Sourcebooks, Inc..
12. Schlesinger, L. B. (2001). *Is serial homicide really increasing?*. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 29(3), 294-297.
13. Strutz, K. (2022). *Extremely Insensitive, Shockingly Misleading and Dangerous: Exploring the Implications of Romanticizing Serial Killers in Film*.
14. Terranova, N. (2020). *Impacts of a Serial Killer: Looking at the Case of Ted Bundy Then and Now*.

15. Veerasamy, L., Ikhsan, N. R. K., & Althabhwawi, N. M. FILMOGRAPHY RELATED TO THRILLER AND INTERRELATIONS WITH NATURAL LAW.
16. Vronsky, P. (2004). *Serial killers: The method and madness of monsters*. Penguin.

9. IZVORI

1. Night Stalker: retracing the hunt for a killer in a disturbing Netflix series - <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2021/jan/12/night-stalker-los-angeles-crime-netflix-series>
2. Netflix, *Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes*; Redatelj: Joe Berlinger; USA; 2019.
3. Netflix, *Monster: The Jeffrey Dahmer Story*; Redatelj: Ryan Murphy, Ian Brennan ; USA; 2022.
4. Netflix, *Night Stalker: The Hunt For a Serial Killer*; Redatelj; Tiller Russel, USA; 2021.
5. The social study of serial killers - <https://www.crimeandjustice.org.uk/publications/cjm/article/social-study-serial-killers>